

Iryna BAROK*

**KS. MAREK CHMIELEWSKI, *DUCHOWOŚĆ WEDŁUG JANA PAWŁA II.*
STUDIUM NA PODSTAWIE ENCYKLIK I ADHORTACJI
(„BIBLIOTEKA TEOLOGII DUCHOWOŚCI”, 3)
POLSKIE STOWARZYSZENIE TEOLOGÓW DUCHOWOŚCI,
LUBLIN 2013, SS. 355.**

Książka ks. dr. hab. Marka Chmielewskiego, prof. KUL pt. *Duchowość według Jana Pawła II. Studium na podstawie encyklik i adhortacji* stanowi trzeci tom z serii „Biblioteka Teologii Duchowości” zainicjowanej przez Polskie Stowarzyszenie Teologów Duchowości w 2011 roku. Ciągłość serii podkreśla szata graficzna okładki (ten sam schemat przy zmienionej kolorystyce — z bładoniebieskiej na pomarańczową) oraz układ tekstu (ta sama czcionka i sposób łamania).

Książka jest dedykowana ks. prof. dr. hab. Walerianowi Słomce w 80. rocznicę urodzin, który przed 25 laty, jako ówczesny dyrektor Sekcji Teologii Duchowości, zatrudnił autora na KUL.

Tematyka podjęta w książce przygotowuje czytelnika do bliskiej kanonizacji bł. Jana Pawła II, która odbędzie się 27 IV 2014 r. Jest to zatem komentarz do encyklik i adhortacji papieskich pod kątem duchowości katolickiej. Ma on charakter nowatorski, gdyż na gruncie polskim nie została dotychczas podjęta usystematyzowana i możliwie całościowa refleksja teologiczno-duchowościowa nad nauczaniem Jana Pawła II. Szczególny nacisk został położony na dwa aspekty wizji życia duchowego, jaką prezentuje Błogosławiony: personalizm i chrystocentryzm. Ks. Chmielewski, analizując jego dokumenty, zauważa, że punktem wyjścia papieskiej koncepcji duchowości jest personalizm, zaś punktem dojścia chrystocentryzm. Ta obserwacja umożliwiła autorowi rozwinięcie badań nad dynamicznym ujęciem życia duchowego w nauczaniu „Papieża z dalekiego kraju”.

W swoich badaniach autor zastosował analizę porównawczą w ramach szerszej pojętej metody teologicznej, łącząc ją z analizą semantyczno-kontekstualną.

* Mgr lic. Iryna BAROK — doktorantka w Instytucie Teologii Duchowości KUL.

Książka składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym, pt. *Terminologia teologiczno-duchowa w tekstach papieskich*, autor podjął analizę nauczania Jana Pawła II w celu zbadania, czy i gdzie oraz w jaki sposób wypowiada się on na temat duchowości. Dokonał więc analizy semantyczno-kontekstualnej kilkunastu kluczowych dla duchowości terminów (np. doskonałość, świętość, duchowość, życie duchowe itp.), wiążąc je w ciągi teologicznych analiz porównawczych. Podjął tu także problematykę antropologii duchowej oraz dynamiki życia duchowego. W tym rozdziale ks. Chmielewski odwołał się nie tylko do encyklik i adhortacji — jak to zaznaczył w podtytule dzieła — lecz także do papieskich dokumentów niższej rangi, aby jak najlepiej przedstawić aparat pojęciowy odnoszący się do duchowości i życia duchowego.

W rozdziale drugim, zatytułowanym: *Personalistyczno-chrystologiczna duchowość w encyklikach Jana Pawła II* i trzecim pt. *Personalistyczno-chrystologiczna duchowość w adhortacjach Jana Pawła II*, analizie zostały poddane kolejno encykliki i adhortacje papieskie ze szczególnym naciskiem na wątki personalistyczne oraz chrystologiczne odnoszące się do duchowości i życia duchowego.

Słusznym jest zawężenie badań do 14 encyklik i 15 adhortacji, gdyż cała spuścizna źródłowa Jana Pawła II obejmuje około 70 tys. stron druku. Tymczasem encykliki i adhortacje stanowią trzon papieskiego nauczania, do którego sam Jan Paweł II czyni odwołania w swoich listach apostolskich, konstytucjach, orędziach, katechezach i homiliach. Przy omawianiu poszczególnych dokumentów autor nie zastosował kryterium chronologicznego (według daty ich wydania), lecz treściowe. To może powodować pewną trudność w uchwyceniu przez czytelnika ewolucji myśli papieskiej w odniesieniu do rozwoju i dojrzenia jego ujęcia duchowości oraz życia duchowego. Jednak przez zwrócenie uwagi na aspekt personalistyczny i chrystologiczny, widoczny w całym nauczaniu papieskim, autor daje czytelnikowi swoisty klucz interpretacyjny do lepszego zrozumienia poruszanej problematyki. Ukazał bowiem duchowość w ujęciu Jana Pawła II, która z jednej strony kładzie nacisk na Chrystusa (duchowość chrześcijańska), z drugiej zaś jest ona oparta na personalizmie (duchowość uniwersalna).

Autor w sposób klarowny ukazuje ścisły związek papieskiego personalizmu z chrystocentryzmem w trzech aspektach: formalnym — jako wiodący temat wszystkich zagadnień teologicznych; przedmiotowym — koncentrującym całe zbawcze dzieło na osobie Jezusa Chrystusa, i podmiotowym — podkreślającym osobistą więź chrześcijanina z Chrystusem. Zdaniem ks. Chmielewskiego dwubiegowość (personalizm i chrystocentryzm) prezentowanej przez Jana Pawła II duchowości pozwala wyznawcom Chrystusa na wchodzenie w relacje osobowe z ludźmi różnych kultur i religii. Umożliwia zarazem zachowanie chrześcijańskiej tożsamości — bycia solą ziemi i światłem dla świata (por. Mt 5, 13-14). W ten sposób chrześcijaństwo wytwarza autonomiczną kulturę, która jest fundamentem i motorem autentycznej europejskiej cywilizacji.

Ks. Chmielewski w swoich badaniach dostrzega bowiem wyraźne rozróżnienie w nauczaniu Jana Pawła II pomiędzy duchowością jako istotną cechą osoby ludzkiej, a jej postacią konfesyjną. Dochodzi także do wniosku, że Papież nigdy nie oddziela duchowości od życia społecznego i kulturalnego, dostrzegając pomiędzy nimi sprzężenie zwrotne. Koniecznym zatem wymiarem duchowości, akcentowanym w dokumentach papieskich, jest postawa służby w społeczeństwie i Kościele. Autentyczne życie duchowe może rozwijać się we wspólnocie Kościoła, co gwarantuje sakramentalna struktura życia duchowego, której Jan Paweł II poświęcał dużo uwagi. Idealnym wzorem życia duchowego jest Maryja, której funkcję i rolę w historii zbawienia Papież wielokrotnie podkreślał zarówno w dokumentach, jak i niezliczonych publicznych wystąpieniach.

Dzieło kończy starannie sporządzona bibliografia obejmująca bogatą literaturę wielojęzyczną, głównie polską i włoską, oraz streszczenia w języku angielskim i włoskim.

Trzeci tom serii „Biblioteka Teologii Duchowości” zawiera jednak pewne mankamenty techniczne. Jednym z nich jest błąd w lewej „żywej paginie” Wstępu, gdzie błędnie wpisano „Rozdział pierwszy” zamiast „Wstęp”. Brak jest także indeksów (autorskiego, rzeczowego i zestawienia cytowań dokumentów papieskich), które umożliwiłyby lepszy dostęp do treści zawartych w tym dziele. Nie ujmuje to jednak jego wysokiego waloru merytorycznego. W perspektywie bliskiej kanonizacji Jana Pawła II książka ta z pewnością posłuży wielu czytelnikom jako cenne narzędzie do pogłębionego zapoznania się z nauczaniem Wielkiego Polaka w zakresie życia duchowego i świętości.